

8) ระวังไม่ให้เกิดอารมณ์ขุ่นมัว รู้เท่าทันสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อม การรู้ตัวเอง อยู่เสมอจะสามารถปรับปรุงบุคลิกภาพได้

จูกา บุรีภักดี (2533 : 196-197) กล่าวว่า วิธีการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะ มีดังต่อไปนี้

1) การมองกันด้วยสายตา จะต้องมองด้วยความรัก เมตตา ศรัทธา มองด้วยอาการสุภาพ

2) การแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย ชวนมอง ไม่จำเป็นต้องใช้ของแพง แต่ควรคำนึงถึงความสะอาด กะทัดรัด การใช้สีถูกต้อง เหมาะสมแก่กาลเทศะ ชวนมอง และควรสวมรองเท้าหุ้มส้น สีดำ หรือขาว แล้วแต่ชุด และโอกาส และควรรักษารูปลักษณ์หน้าตาให้สะอาด สดชื่น ชวนมอง

3) การพูด ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ควรพูดดี พูดให้เป็นประโยชน์ พูดน่าฟังชนะใจคน ควรพูดด้วยน้ำเสียงอ่อนหวานไพเราะ การพูดดี ทำให้เข้ากับคนอื่นได้ทุกเพศ วัย และทุกระดับชั้น

4) การเดิน การเดินที่สง่า สวยงาม สุภาพ เดินได้จังหวะ มีท่าทำสำรวม ตัวตรง แต่ไม่ควรเดินให้เสียงดังมากจนเกินไปจะทำให้คนอื่นรำคาญ การเดินควรมีท่าสง่าผ่าเผย ลักษณะงาม วางเท้าตรง สอดตรง เดินให้น้ำหนักขาทั้งสองข้างเท่ากัน ประกอบกับการให้น้ำหนักเวลาเดินด้วย

5) การแสดงท่าทาง ควรระมัดระวังท่าทาง กิริยามารยาท จะต้องนำคุณเหมาะสมในทุกโอกาส สถานการณ์

6) ทักษะในการทำงาน ตามหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ จะต้องเป็นผู้มีท่าทางและความชำนาญ ทำให้คล่องแคล่วว่องไว มีลักษณะดี

7) สุขภาพ เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน จะต้องเป็นผู้มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ควรบำรุงรักษาให้เป็นผู้มีสุขภาพสมบูรณ์อยู่เสมอ มีคำกล่าวเสมอว่า “การไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ” และมีคำกล่าวที่ว่า “จิตใจที่ผ่องใสอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์”

นางลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์ (2539 : 10) กล่าวถึงลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ โดยจัดลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) ความเฉลียวฉลาด
- 2) ความมั่นใจในตนเอง
- 3) สماعคมกับผู้อื่นได้ดี

- 4) มีเจตจำนงแน่วแน่
- 5) มองโลกตามความเป็นจริง
- 6) มีความเด่นหรือความมีอำนาจ
- 7) มีทัศนคติในเชิงบวกต่อมนุษย์

สรุปได้ว่า บุคลิกภาพที่ดีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของผู้นำหรือผู้บริหารที่ต้องการประสบความสำเร็จในการบริหารงาน มีปัจจัยหลายประการที่เป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพดีจะพึงมี ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพจึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเป็นผู้บริหารหรือผู้นำได้

2.6 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนของผู้บริหาร โรงเรียน เพราะถ้าสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนไม่ดี ก็ทำให้การดำเนินงานภายในโรงเรียนก็ไม่ดีตามไปด้วย สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ประกอบด้วย สถานที่ตั้งและสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

2.6.1 สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อม

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524 (วิพล นาคพันธ์ และสมภาพ นาคพันธ์, ม.ป.ป. : 43) กำหนดระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 3 โรงเรียนประถมศึกษาที่จะจัดตั้งในชุมชนใด ต้องมีจำนวนนักเรียนในแต่ละรายอายุตั้งแต่สี่สิบคนขึ้นไปมาเข้าเรียน ถ้ามีนักเรียนในแต่ละรายอายุไม่ถึงสี่สิบคน แต่มากกว่าห้าคน ให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง

ข้อ 4 โรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนสาขาที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ จะต้องอยู่ห่างจาก โรงเรียนเดิมตามเส้นทางคมนาคมไม่น้อยกว่าหกกิโลเมตร

ข้อ 5 โรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนสาขาที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ จะต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่าหกไร่และเมื่อคาดคะเนความเค็มโตของโรงเรียนแล้ว ควรมีพื้นที่ไม่น้อยกว่าสิบตารางวาต่อ นักเรียนหนึ่งคน

วิรัตน์ บัวขาว (2537 : 67-69) ได้กำหนดหลักการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไว้ดังนี้

1) พื้นที่โรงเรียนต้องมีทางสัญจรไปมาสะดวก ไม่ห่างไกลจากชุมชนเกินกว่า 2 กิโลเมตร ควรห่างจากสถานที่ที่มีเสียงรบกวน

2) อาคารเรียน ไม่ควรสร้างหันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก หากมีความจำเป็นควรปลูกต้นไม้บังแสง

3) อาคารประกอบ จะต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นสำคัญ มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรจัดให้มีช่องลม ประตูหน้าต่างเพียงพอ

4) สนาม ควรจัดไว้ให้เพียงพอสำหรับการเล่น การออกกำลังกาย เช่น สนามฟุตบอล สนามวอลเลย์บอล สนามบาสเกตบอล สนามตะกร้อ สนามเด็กเล่น บริเวณสนามเหล่านี้จะต้องจัดให้สวยงาม ตัด ตกแต่งหญ้า อุปกรณ์ประจำสนามให้เรียบร้อยอยู่เสมอ

5) ห้องน้ำห้องส้วม ทั้งที่ห้องน้ำห้องส้วมเป็นสิ่งจำเป็นและอยู่ในสถานที่ของโรงเรียน ผู้ให้บริการเป็นผู้ได้รับการศึกษาแล้วยังมีปัญหาไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งจำเป็นต้องกำชับผู้ใช้ ผู้ดูแลรักษาให้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และต้องคำนึงถึงการระบายอากาศได้ดี ไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่ชื้นแฉะ และสกปรก เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีแก่เด็กและเยาวชน

6) การกำจัดขยะมูลฝอยและการดูแลความสะอาดของสถานที่โดยทั่วไป แม้โรงเรียนจะจัดตกแต่งบริเวณให้สวยงามร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงใดก็ตาม แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่าบริเวณอาคารสถานที่ต่าง ๆ ได้รับการดูแลรักษาความสะอาดเพียงใด

วิทยา เกื้อดวง (2542 : 82) ได้สรุปองค์ประกอบที่สนับสนุนการได้รับรางวัลครูประถมศึกษาดีเด่นในเขตการศึกษา 3 ด้านโรงเรียนดังนี้

1) ด้านลักษณะโรงเรียน ครูที่ได้รับรางวัลดีเด่นส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดของโรงเรียนมีส่วนสนับสนุนการได้รับรางวัลดีเด่นปานกลาง ด้านสภาพโรงเรียนครูส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีสภาพไม่กันดาร ตั้งอยู่นอกเขตสุขภาพหรือนอกเขตเทศบาล สภาพโรงเรียนสนับสนุนการได้รับรางวัลดีเด่นปานกลาง

2) ด้านบรรยากาศโรงเรียน ครูโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นในเขตการศึกษา 3 ส่วนใหญ่เห็นว่า สมาชิกในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน การให้เกียรติยกย่องซึ่งกันและกัน บรรยากาศดังกล่าวสนับสนุนการได้รับรางวัลดีเด่นมาก

3) ด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ครูโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นในเขตการศึกษา 3 ส่วนใหญ่เห็นว่า ความสะอาดของบริเวณโรงเรียน การจัดให้มีสนามสำหรับการออกกำลังกาย และการปลูกไม้ร่มเงา สิ่งแวดล้อมดังกล่าวสนับสนุนการได้รับรางวัลดีเด่นมาก

2.6.2 อาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้าง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 ก : 77-83) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานสิ่งก่อสร้างที่โรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้ในการพัฒนางานของโรงเรียนดังต่อไปนี้

1) ประเภทอาคารเรียน ประกอบด้วย

1.1) ห้องเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

1.2) ห้องพิเศษ/มุมจัดกิจกรรม เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ได้แก่ ห้องผู้บริหาร ห้องพัสดุ ห้องธุรการ ห้องดนตรีนาฏศิลป์ ห้องแนะแนว ห้องพยาบาล ห้องสมุด ห้องศิลปศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องกิจกรรมนักเรียน ห้องศูนย์สื่อการศึกษา ห้องสหกรณ์โรงเรียน และห้องการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

2) ประเภทอาคารประกอบ ประกอบด้วย

2.1) อาคารอเนกประสงค์ ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน รับประทานอาหาร ประชุม กีฬาในร่ม เป็นต้น

2.2) เรือนเพาะชำ ใช้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์พืช

2.3) บ้านพักครู จัดเป็นสวัสดิการแก่ครูที่ไม่มีที่พักอาศัย และภูมิภานาอยู่นอกพื้นที่ปฏิบัติการสอน

2.4) บ้านพักภารโรง จัดเป็นสวัสดิการแก่ภารโรงที่ไม่มีที่พักอาศัยและเพื่อความสะอาดในการดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน

2.5) ส้วม ห้องน้ำ ที่ปัสสาวะ อ่างล้างมือ หรือที่ล้างมือสำหรับครูและนักเรียน เพื่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

3) ประเภทอื่น ๆ ประกอบด้วย

3.1) สนามกีฬาในร่ม เพื่อใช้เป็นสถานที่ให้นักเรียนเล่นกีฬาในร่ม

3.2) สนามกีฬากลางแจ้ง ประกอบด้วยสนามฟุตบอล สนามวอลเลย์บอล บ่อทราย ลู่วิ่ง สนามบาสเก็ตบอล เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมหลักสูตร

- 3.3) สนามเด็กเล่น เพื่อใช้สำหรับเด็กได้เล่นพักผ่อน ออกกำลังกายและจัดกิจกรรม
- 3.4) บ่อเลี้ยงปลา ใช้ในการเรียนการสอนและสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน
- 3.5) ถังซีเมนต์ ใช้เก็บน้ำคั้นสำหรับนักเรียนให้เพียงพอตลอดปี
- 3.6) บ่อกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร ใช้ในการเรียนการสอนและกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.7) ไฟฟ้า-ประปา เป็นการบริการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน
- 3.8) เตาเผาขยะมูลฝอย ใช้ขจัดและทำลายสิ่งปฏิกูลในโรงเรียน
- 3.9) ถนนและทางเดินภายในโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรและเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 3.10) รั้วโรงเรียน ใช้กันอาณาเขตบริเวณโรงเรียนให้เป็นสัดส่วนป้องกันสิ่งรบกวนและอันตรายจากภายนอกและเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
- 3.11) โรงจอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกและความเป็นระเบียบในการจอดรถ
- 3.12) เสาธงชาติ ใช้ปฏิบัติกิจกรรมคอนเสิร์ตก่อนเข้าห้องเรียนเพื่อแสดงถึงความ เป็นเอกราชของชาติ
- 3.13) หอกระจายข่าว ใช้เผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ และประชาสัมพันธ์งานโรงเรียน
- 3.14) ก้อนน้ำ ใช้ในการแปรงฟัน ถ้างมือ ถ้างาชนะ และเป็นที่คั้นน้ำของนักเรียน

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีส่วนสำคัญในการจัดการกิจกรรมการเรียน การสอนของครู และการบริหารงานของผู้บริหาร หากสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่น่าอยู่ก็ทำให้นักเรียนและประชาชนไม่อยากเข้ามาในโรงเรียน จึงอาจทำให้มีปัญหาในการบริหารงานโรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมาเป็นตัวแปร เพื่อหาความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ประสิทธิภาพการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหาร

1. ความหมายของประสิทธิภาพ

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ แตกต่างกันไป ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2532 : 14) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถ สร้างผลงานหรือผลสำเร็จออกมา โดยที่ผลงานที่ได้มีคุณค่ามากกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป

ธีรชัย เอี่ยมวราภ (2540 : 545) ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการทำงาน

สนธยา เสนเอี่ยม (2541 : 11) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย ได้ผลผลิตและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด โดยใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยน้อยที่สุด

สมศักดิ์ ดำนเดชา (2544 : 20) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จโดยวิถีทางที่ดีที่สุด เพื่อใช้ปัจจัยต่าง ๆ น้อยที่สุด แต่ก่อให้เกิดผลผลิตสูง จะประหยัดทั้งด้านเวลา แรงงาน วัสดุ สิ่งของและอื่น ๆ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

2. การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหาร

2.1 ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของคำว่า การบริหาร แตกต่างกันไป ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2532 : 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยบุคคลอื่นเป็นผู้ทำ

อรุณ รักธรรม (2538 : 16) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งของคนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มุ่งถึงความสำเร็จร่วมกันโดยยึดหลักประหยัดและ ประสิทธิภาพ และความสำเร็จนั้นจะต้องเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการในผลงานนั้น

เสนาะ ดิยาวิ (2543 : 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานกับคนโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

สมศักดิ์ คำนาค (2544 : 22) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันทำกิจกรรมจนบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดเกิดประสิทธิผลสูงสุดตามเป้าหมายขององค์การ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุดและมีประโยชน์มากที่สุดเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ความหมายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน ไว้แตกต่างกันออกไปแล้วแต่ความคิดวิเคราะห์ของแต่ละท่าน ดังนี้

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 237) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การควบคุม การประสานงาน การจัดบุคลากร และเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และคณะ (2537 : 11) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง ความพยายามของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและนอก โรงเรียน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปิยะ หะยีสาเมาะ (2540 : 10) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การสื่อสารสองทางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทั้งนี้เพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีต่อกัน เกิดความร่วมมือกัน และช่วยเหลือกันได้

มนัส สุวรรณชาติ (2541 : 14) ได้กล่าวว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมของโรงเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนเพื่อให้การสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แก่โรงเรียนและชุมชน

พนิชดา วีระชาติ (2542 : 44) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้โรงเรียนรู้จักชุมชนดีขึ้นในแง่ที่สามารถค้นหาและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ในเวลาเดียวกันก็ให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนและช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

2.3 ความสำคัญของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กิติมา ปริศิติก (2532 : 237-238) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

- 1) โรงเรียนเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน โรงเรียนจึงมีหน้าที่พัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถที่จะออกไปสู่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงคนทีมาจากครอบครัวต่าง ๆ หล่อหลอมพฤติกรรมเด็กให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน
- 3) โรงเรียนเป็นแหล่งรวมศาสตร์สาขาต่าง ๆ โรงเรียนเตรียมพร้อมที่จะจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าให้แก่นักเรียนที่จะไปเป็นสมาชิกของชุมชน โรงเรียนเป็นที่รวมครูหรือผู้มีความรู้ความสามารถเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชน
- 4) โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชุมชน ทั้งชุมชนและโรงเรียนมีหน้าที่ฟื้นฟูแก่เยาวชนของชุมชน เพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นเข้าใจความเป็นมาของวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ด้วย
- 5) โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน โรงเรียนนับเป็นสมบัติส่วนรวมในชุมชน มีอาคารและบริเวณพอที่จะเป็นที่ประชุมหรือประกอบพิธีต่าง ๆ ได้ บางชุมชนใช้โรงเรียนเป็นสถานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับศาสนาด้วย
- 6) โรงเรียนและชุมชนมีจุดหมายเดียวกัน คือมีจุดหมายพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ และสามารถจัดชุมชนและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุข

พนิจดา วีระชาติ (2542 : 49-50) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การศึกษาในโรงเรียนสัมพันธ์กับบุคคลในชุมชน เพราะโรงเรียนให้การศึกษาแก่นักเรียน ซึ่งมาจากชุมชน นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิต บุคคลในชุมชนก็จะดำรงชีวิตตามนักเรียนไปด้วย จึงถือว่าโรงเรียนให้การศึกษาทางอ้อมแก่บุคคลในชุมชนนั่นเอง

2) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือให้ประชาชนยอมรับว่าสถานศึกษา หรือโรงเรียนเป็นสถาบันสำคัญของชุมชน เป็นสิ่งมีค่าของทุกคน ช่วยทำให้การเป็นอยู่ของ ประชาชนในชุมชนดีขึ้น ดังนั้น ประชาชนในชุมชนย่อมมีความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของ โรงเรียน ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือโรงเรียน อาจจะเป็นเงิน วัสดุสิ่งของ แรงงาน และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน

3) ทำให้ครูกับผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะโรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันดี แต่ถ้าโรงเรียนกับชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กันจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น โรงเรียนและครูถูกกล่าวหาบ้าง ถูกตำหนิบ้าง

4) เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มคนที่เป็นปัญหาต่อการศึกษา ในชุมชนแต่ละแห่งมัก จะมีผู้ที่มีปัญหาไม่เข้าใจการศึกษา ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน ไม่ให้ความร่วมมือกับ โรงเรียน ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้

5) เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนตามความต้องการของชุมชน เพราะการเรียนการสอนของโรงเรียนต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือ สนับสนุนจากชุมชน จะต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน จะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้รับจาก การเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนได้ และนอกจากโรงเรียนให้ การศึกษาพัฒนาบุคคลแล้ว ยังมุ่งพัฒนาชุมชนไปด้วย ดังนั้น หลักสูตรและการเรียนการสอน ของโรงเรียนจะต้องได้รับการปรับปรุงตามความต้องการของชุมชนด้วย

6) เพื่อใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ เพราะในชุมชนมีทรัพยากรทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล สถาบัน และวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมาย ทรัพยากรเหล่านี้ย่อมนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในโรงเรียนได้

7) เพื่อให้โรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจชุมชน ทั้งในด้านปัญหาของชุมชน ความต้องการของชุมชน ทรัพยากรในชุมชน เพื่อโรงเรียนจะได้ช่วยแก้ปัญหาของชุมชน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับชุมชน

สนอง เครือมาก (2537 : 1174) กล่าวว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1) เป็นการบริหารที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียนเป็นไปได้โดยความสะดวก

2) เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เป็น

- 3) เป็นการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้
- 4) เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชน เพื่อประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบายของโรงเรียน
- 5) เป็นการบริหารงานที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน อันจะเป็นการช่วยพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง
- 6) เป็นการบริหารงานที่ส่งเสริมในเรื่องการอยู่ร่วมกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในสังคม
- 7) เป็นการบริหารงานที่มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น เช่น กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น อันจะเป็นผลดีต่อทางราชการ

บีบีเอะ หะยีสามะ (2540 : 11-12) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียนหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งมีประโยชน์ต่อชุมชนด้วย ซึ่งการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โรงเรียนช่วยชุมชนและในขณะเดียวกันชุมชนก็มีส่วนช่วยโรงเรียนด้วย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ประสบผลสำเร็จและเป็นไปโดยราบรื่น โรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ในชุมชนมีความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนจึงต้องเป็นผู้นำ กำหนดแนวทางการประสานงาน เป็นผู้นำ ผู้แก้ปัญหา ศึกษาสภาพของชุมชน นำโรงเรียนเข้าร่วมชุมชนและนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน โรงเรียนต้องกำหนดโครงการต่าง ๆ โดยความร่วมมือทั้งจากโรงเรียนและชุมชน

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความสำคัญของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และความต้องการของ ชุมชน อีกทั้งยังเป็นการดีที่ครู ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนมากขึ้น

2.4 วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ยนต์ ชุ่มจิต (2528 : 131) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

- 1) เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งจะเป็นแนวทางให้ประชาชนมีความสนใจและให้ความร่วมมือช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งทางด้านวิชาการและอื่น ๆ
- 2) เพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการบริการแก่ชุมชน เช่น บริการทางวัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และทรัพยากรอื่น ๆ
- 3) เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของในโรงเรียนแก่ชุมชน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่สาธารณะ หากประชาชนมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของต่อโรงเรียนจะช่วยให้โรงเรียนมีความปลอดภัยในทรัพย์สิน ของมีค่ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะช่วยให้โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ อีกมากมาย
- 4) เพื่อให้ทราบภูมิหลังที่แท้จริงของนักเรียนจากผู้ปกครอง ซึ่งจะเป็แนวทางในการส่งเสริมปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของนักเรียน
- 5) เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้แหล่งทรัพยากรชุมชนได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ
- 6) เพื่อส่งเสริม ฟื้นฟู และรักษามนุษยธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้เพราะแต่ละชุมชน อาจมีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมบางอย่างต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยเสริมสร้างหรือฟื้นฟูงานดังกล่าวได้โดยผ่านทางนักเรียน ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น
- 7) เพื่อส่งเสริมการผสมกลมกลืนระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เป็นไปในทางเดียวกัน เช่น งานพิธีต่าง ๆ ในทางศาสนา ควรให้นักเรียนกับประชาชนทำร่วมกัน หรือการจัดหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ควรให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน เป็นต้น
- 8) เพื่อส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

สนอง เจริญมาก (2537 : 1173) กล่าวว่า งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยทั่วไปแล้วจะดำเนินไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียน อันจะช่วยให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือ และความสะดวกในการดำเนินงาน

2) เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน หรือบุคคล วัสดุ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้

3) เพื่อให้โรงเรียนได้รับความสนับสนุนและช่วยเหลือจากชุมชน ทั้งด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน

4) เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือชุมชนทางด้านวิชาการและอื่น ๆ อันจะเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง

5) เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานหลักของโรงเรียน คือ งานวิชาการบรรลุเป้าหมายได้สะดวก

6) เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน อันจะทำให้บุคลากรมีขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน

7) เพื่อป้องกัน หรือแก้ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนที่อาจเกิดขึ้น โดยเป็นผลกระทบจากชุมชน

สุรพันธ์ ยันต์ทอง (2533 : 315) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

- 1) รายงานให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับข่าวสารของโรงเรียน
- 2) รับทราบข่าวสารจากภายนอกเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน
- 3) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลการจัดการศึกษา
- 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษา
- 5) ส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการวางเป้าหมายทางการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอน
- 6) สร้างความสัมพันธ์อันดี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง
- 7) เสนอความรู้ทางด้านความก้าวหน้าและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น
- 8) เพื่อเป็นหนทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน
- 9) เพื่อแก้ไขข้อข้องใจที่ประชาชนเข้าใจโรงเรียนผิด ๆ ช่วยให้ประชาชนมองโรงเรียนในแง่ดี ด้วยความเชื่อถือและยกย่อง

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 51-52) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1) เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะสัมพันธ์ภาพจะเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มาร่วมมือกันปฏิบัติการต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้บรรลุจุดหมายอันเดียวกันตามที่กำหนด

2) เพื่อสร้างเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสาธารณสมบัติที่ชุมชนเป็นเจ้าของอยู่แล้ว หากแต่มอบหมายให้คณะครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งมีครูใหญ่เป็นหัวหน้า

3) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน กิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนอาจแบ่งเป็นหลายประเภท เช่น การกำหนดความมุ่งหมาย และนโยบาย กิจการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน กิจการเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่ ตลอดจนการพัฒนาด้านวิชาการ เช่น หลักสูตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ในอันที่จะพัฒนานูทรหลานของเขา

4) เพื่อฟื้นฟู และรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ในชุมชนที่มีวัฒนธรรมประจำอยู่มากมายทั้งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา วัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ความดีของชุมชน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ และเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน ชุมชนจะรักษาและหวงแหนอย่างยิ่ง หากโรงเรียนทำการฟื้นฟูและถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ชุมชนจะให้ความร่วมมือทุกประการ เพราะชุมชนมองเห็นว่าโรงเรียนกระทำการเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

5) เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างทำนกับโรงเรียน เป็นที่ยอมรับว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานของชุมชน ดำเนินงานสำหรับพัฒนาคนสำหรับชุมชน โรงเรียนกับชุมชนจึงมีการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันทุกกรณี การดำรงชีพในชุมชนควรจะเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ปฏิบัติการต่าง ๆ ควรเป็นของชุมชน โรงเรียนเป็นเพียงสถานที่ฝึกหัดให้เท่านั้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.5 หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กิติมา ปรีดีดิศกร (2532 : 243) ได้กำหนดหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรมีดังนี้

1) ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เชื่อถือได้
2) ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นภารกิจสำคัญต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา

3) ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้านที่ชุมชนมีส่วนรับผิดชอบ
4) ต้องมีความง่ายและคล่องตัวในการดำเนินงาน
5) ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน
6) ต้องดำเนินการปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน
7) ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่นให้เข้ากับสาระ วิธีการ และโอกาส
8) ควรจะคำนึงถึงความต้องการที่เกี่ยวกับความเจริญงอกงามของแต่ละคน และการพัฒนาสังคมและชุมชนไปพร้อม ๆ กัน

9) ควรใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารสองทางในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

10) ใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 20) กล่าวว่า หลักการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ควรดำเนินการ โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1) ดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา

2) การติดต่อกับชุมชนต้องมุ่งให้เกิดเจตคติที่ดี

3) การดำเนินการต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน

4) สร้างความเข้าใจอันดี ให้เกิดทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม

5) รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน

6) ใช้วิธีการดำเนินงานง่าย ๆ และเป็นกันเองกับประชาชน

7) ใช้วิธีการดำเนินการให้หลากหลายที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละชุมชน

8) ให้เกียรติและยกย่องชุมชนที่ให้ความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน

9) ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ ให้มีประสิทธิภาพ

10) ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยการให้ประชาชนได้มีบทบาทมากที่สุด

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 54) ได้กำหนดหลักการที่ใช้สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ดังนี้

- 1) การทำโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของประชาชน และปรับปรุงโรงเรียนให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 2) การผูกมิตรสัมพันธ์กับชาวบ้าน และรักษาบรรยากาศอันดีระหว่างชาวบ้านกับโรงเรียน
- 3) ศึกษาความรู้เรื่องชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อที่จะหาสิ่งที่เป็นประโยชน์มาสอนนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น
- 4) การรับใช้ชุมชนด้วยวิธีดังนี้
 - 4.1) ทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน
 - 4.2) ชักชวนชาวบ้านเข้าหาโรงเรียน
 - 4.3) เปิดโอกาสให้ชาวบ้านใช้โรงเรียน
 - 4.4) จัดการศึกษาผู้ใหญ่
 - 4.5) จัดสนทนาการต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้าน
- 5) จัดตั้งสมาคมครู และผู้ปกครองเพื่อร่วมกันบริหารโรงเรียนให้เจริญ
- 6) พยายามเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียนให้ประชาชนได้ทราบด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 7) จัดตั้งสมาคมนักเรียนเก่า เพื่อให้นักเรียนไม่ลืมโรงเรียน และทำประโยชน์แก่โรงเรียน

จากหลักการข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนต้องอาศัยหลักมนุษยสัมพันธ์ในการดำเนินงานและต้องดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา และต่อเนื่อง ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรปรับให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์และสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของชุมชนเป็นส่วนใหญ่

2.6 วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ยนต์ ชุ่มจิต (2528 : 133-136) กล่าวว่า วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีดังต่อไปนี้

- 1) การสร้างความสัมพันธ์โดยตรง มีวิธีการที่สำคัญ ๆ อยู่ 2 วิธี ดังต่อไปนี้

1.1) การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน ซึ่งหมายถึง การนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้ดำเนินไปแล้วหรือมีแผนที่จะดำเนินการต่อไป ไปให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบวิธีการที่ควรนำมาใช้มีดังนี้

1.1.1) กำหนดแผนงาน ตั้งความมุ่งหมาย และวางแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างคณะครูอาจารย์ในโรงเรียน

1.1.2) ช่วยกันศึกษาลักษณะของชุมชนโดยละเอียด เช่น โครงสร้างของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี อาชีพ ความต้องการของประชาชน เป็นต้น

1.1.3) ออกเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมและความเข้าใจอันดีต่อกันยิ่งขึ้น

1.1.4) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบในนโยบาย เป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทุกระยะโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น ออกกระจายเสียงตามสาย ออกวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น

1.1.5) ให้ครู อาจารย์ และนักเรียนมีส่วนร่วมเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างของชุมชน เช่น การพัฒนาชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น

1.1.6) การให้บริการแก่ชุมชน เช่น ให้ใช้อาคารสถานที่ บริการห้องสมุดของโรงเรียน เป็นต้น

1.1.7) สร้างความเข้าใจและเจตคติที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น รายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นต้น

1.1.8) ใช้ชุมชนเป็นแหล่งวิชาการ เช่น นำนักเรียนออกไปศึกษาหรือฝึกงานในชุมชน

1.2) การนำชุมชนมาสู่โรงเรียน กิจกรรมที่ควรกระทำมีดังต่อไปนี้

1.2.1) เชิญผู้ปกครองมาพบปะสังสรรค์ในบางโอกาส หรือเชิญมาพบปะในวันปิดภาคเรียน ทั้งนี้เพื่อชี้แนะ สร้างความเข้าใจบางสิ่งบางอย่าง

1.2.2) ขอความร่วมมือจากชุมชนในงานบางสิ่งบางอย่าง เช่น ช่วยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ขอทุนการศึกษาให้กับนักเรียนยากจน เป็นต้น

1.2.3) จัดการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งในรูปแบบการศึกษาสามัญและอาชีพ รวมทั้งการจัดกลุ่มสนใจ

1.2.4) จัดงานประจำปีของโรงเรียน โดยเชิญผู้ปกครองมาชมกิจการและผลงานของนักเรียน

- 1.2.5) จัดนิทรรศการสัปดาห์แห่งการศึกษาและวัฒนธรรมเพื่อการแสดงผลงานของโรงเรียนและของนักเรียน
- 1.2.6) เชิญผู้ปกครองหรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาการมาเฝ้าวิทยากรแก่นักเรียน
- 1.2.7) เชิญผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมาให้ความรู้หรือให้การแนะนำนักเรียนในบางโอกาส
- 1.2.8) เชิญเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่น ๆ เช่น แพทย์ พยาบาล หรือตำรวจ มาให้ความรู้แก่นักเรียนที่เกี่ยวกับหน่วยงานนั้น ๆ
- 1.2.9) จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างศิษย์เก่ากับศิษย์ปัจจุบันหรือระหว่างครูอาจารย์กับผู้ปกครอง
- 1.2.10) จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน โดยเชิญประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาพอสมควรมาเป็นกรรมการ
- 1.2.11) การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่าหรือสมาคมผู้ปกครองและครู
- 2) การสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม เป็นการปรับปรุงบุคลากรและอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน เป็นการสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อมที่ควรก่อให้เกิดขึ้น เพราะการปรับปรุงบุคลากรและสถานที่เป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาอย่างหนึ่งที่จะสร้างความศรัทธาให้แก่ผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี เพราะการเข้ามาดูมาเห็นสิ่งดี ๆ ของโรงเรียน ย่อมเป็นที่ติดตามประทับใจ และจะได้รับการกล่าวขวัญจากปากหนึ่งไปสู่อีกหนึ่งได้เป็นอย่างดี
- พิสิฐ พิษณานนท์ (2530 : 101) กล่าวว่า วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ ซึ่งได้แก่
- 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยตรง วิธีนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยการจัดประชุม การอบรม หรือการสัมมนา เป็นต้น
 - 2) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยทางอ้อม วิธีนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยไม่มีรูปแบบไม่มีหัวข้อที่จะพูด ไม่มีการเลือกสถานที่ และไม่มีการกำหนดเวลาที่จะทำ วิธีสร้างความสัมพันธ์โดยทางอ้อม อาจทำได้โดยจากการเล่นกีฬา จากร้านอาหาร จากการทำงานอดิเรก เป็นต้น
- สุนทร จันทร์ตรี (2530 : 136-137) กล่าวว่า วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนดังนี้
- 1) ครูใหญ่ต้องมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักการสร้างความสัมพันธ์ คือ
 - 1.1) ต้องทราบความเป็นไปต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

1.2) มีการประชุมผู้ปกครองก่อนโรงเรียนเปิด เพื่อชี้แจงนโยบาย แผนงาน และสิ่งที่คุณผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนและโรงเรียน

1.3) ออกเยี่ยมเยือนผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจ ทราบถึงความต้องการของผู้ปกครองและบอกให้ทราบถึงความต้องการของโรงเรียน เพื่อหาจุดยืนที่เหมาะสม

1.4) เข้าร่วมในกิจกรรมประเพณีของชุมชน เช่น งานประเพณีของวัด งานประจำปี งานแต่งงาน เวชนาศ และงานศพ เป็นต้น จะทำให้ประชาชนรักใคร่

1.5) เสนอรายงานให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน

1.6) สร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจ และความนิยมของประชาชนให้มีต่อโรงเรียน

1.7) สนับสนุนให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการศึกษา และรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมดูแลจัดการศึกษาของโรงเรียน ช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ทั้งในด้านการเงิน แรงงาน และกำลังใจ

1.8) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชนหรือท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ให้เกิดขึ้น มีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม

2) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจะต้องทำโดยสม่ำเสมอตลอดไป จึงจะได้ผล เกิดเป็นความสนิทสนมคุ้นเคยกันขึ้น

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 55-56) กล่าวว่า วิธีการที่โรงเรียนจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น มีอยู่หลายขั้นตอนโดยอาจเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านหรือผู้ปกครอง แล้วจึงขยายความร่วมมือไปสู่หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนั้น โรงเรียนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1) จัดให้มีการประชุมพิเศษผู้ปกครองนักเรียนในวันเปิดภาคเรียนโดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งด้านการสอน การอบรมปรมิสัย และการพัฒนาต่าง ๆ

2) เชิญผู้ปกครองมาเยี่ยมชมโรงเรียน เช่น มาชมการเรียนการสอน ชมการแสดงของนักเรียน ชมนิทรรศการที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น

3) เชิญผู้ปกครองมาร่วมแก้ไขปัญหาบางอย่างเกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น เด็กก้าวร้าว เด็กติดยาเสพติด เป็นต้น

4) ให้ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองและนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และมีความสนิทสนมซึ่งกันและกัน

5) ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เชิญมาเป็นวิทยากรในเรื่องที่เขามีความถนัดและความชำนาญสูง เชิญมาเป็นกรรมการในงานที่โรงเรียนจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา การจัดงานประเพณีหรือกิจกรรมต่างๆ ที่สนใจร่วมกัน ถ้าเป็นไปได้ อาจเชิญผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานของโรงเรียน ทั้งในด้านหลักสูตร อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน

6) จัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครองขึ้น เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน และโรงเรียนให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

หลังจากที่สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียนได้แล้ว โรงเรียนควรขยายความสัมพันธ์ไปสู่ชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ สร้างความเชื่อถือและมั่นใจ ตลอดจนความนิยมให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษา สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือให้ความช่วยเหลือกิจการของโรงเรียน โรงเรียนอาจจะประเมินความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษา และสนองความต้องการดังกล่าวให้ได้มากที่สุด และพยายามทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งในทางวิชาการ และการพัฒนาท้องถิ่น

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นวิธีการสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยโรงเรียนจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับนโยบาย เป้าหมาย แนวทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และทำการสรุปผลการดำเนินงานแต่ละครั้งให้ชุมชนได้ทราบความเป็นไปของโรงเรียนทุกระยะ ทั้งนี้ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง หรือออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง เพื่อสร้างความคุ้นเคย ทราบถึงความต้องการของผู้ปกครองและบอกให้ทราบถึงความต้องการของโรงเรียนแลกเปลี่ยนกัน เพื่อหาจุดยืนที่เหมาะสม

2.7 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

พิสิฐ พิษณานนท์ (2530 : 110-121) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีดังนี้

1) มีหน้าที่ในการวางแผน การวางแผนเป็นการวางแผนแนวทางในการปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาหนึ่งไปยังระยะเวลาหนึ่งที่ต้องการและให้ผลนั้นออกมาได้ตามวัตถุประสงค์ในอนาคต รวมทั้งมีการกำหนดไว้ด้วยว่าจะทำด้วยวิธีใดให้ใครเป็นผู้กระทำ จะทำกันเมื่อไหร่ และทำกันที่ไหน

2) มีหน้าที่ในการจัดองค์การ เป็นการจัดระเบียบงานโดยการกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์กร บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3) มีหน้าที่ในการควบคุมและสั่งงาน การควบคุมและสั่งงานเป็นการใช้บทบาท หน้าที่ในสถานะผู้บริหาร คุแลหรือสั่งงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาให้ทำงานตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ทำเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ตามเป้าหมาย

4) มีหน้าที่ในการตัดสินใจ การตัดสินใจในการดำเนินตามขั้นตอนที่วางไว้เป็นอำนาจประการหนึ่งของผู้บริหารที่ควรมี และการตัดสินใจดำเนินงานนั้นถ้าไม่มีหลักการและเหตุผลเข้ามาช่วยในการตัดสินใจแล้ว ผลงานที่ออกมา นั้นอาจล้มเหลวก็ได้

5) มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน การติดต่อประสานงานเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของผู้บริหารที่ต้องกระทำ ทั้งนี้ก็เพื่อจัดประเภทของงานต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กัน ทั้งในด้านหน่วยงานต่อหน่วยงาน ต่อบุคคล ต่อวัสดุและอุปกรณ์ เป็นต้น

6) มีหน้าที่ควบคุมงาน การควบคุมเป็นงานหนึ่งของการบริหารงาน ถ้าผู้บริหารขาดการควบคุมแล้ว งานอาจจะไม่เกิดผลสำเร็จหรือเกิดการล่าช้าได้ การควบคุมนั้นผู้บริหารจะต้องดำเนินการควบคุมตามแผนที่วางไว้ โดยทำเป็นปฏิทินการปฏิบัติงานในแต่ละปี และควรมีการควบคุมเป็นระยะ ๆ

7) มีหน้าที่ทางด้านการเงิน เงินเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการบริหาร เพราะเงินจะสามารถทำให้การดำเนินงานคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ถ้าโรงเรียนใดไม่มีเงินใช้จ่ายมาก อำนาจในการซื้ออุปกรณ์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนก็ย่อมมีมาก ผลการเรียนก็จะดีกว่าโรงเรียนที่มีวัสดุอุปกรณ์การสอนน้อย

กิติมา ปรีดีดิถ (2532 : 245-246) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีดังนี้

1) กำหนดรูปแบบหรือแนวทางในการประสานงาน ผู้บริหารจะเป็นผู้วางแนวทาง รูปแบบของความสัมพันธ์ และการประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

2) ทำหน้าที่ประสานงาน นอกจากจะเป็นผู้กำหนดแนวทางและจุดมุ่งหมายในการประสานงานแล้วผู้บริหารควรจะได้ร่วมมือปฏิบัติด้วย เป็นผู้ประสานงานและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยตนเอง หรือในบางครั้งจะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับแหล่งวิชาการ หรือหน่วยงานอื่นในการพัฒนาชุมชนนั้น

3) เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน และเป็นบุคคลที่ชุมชนให้ความเชื่อถือ ดังนั้น ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการนำการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ชุมชน และในบางครั้งผู้บริหารจะเป็นผู้ริเริ่มที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทางที่ดี มีประโยชน์แก่ชุมชน

4) เป็นผู้แก้ปัญหา ปัญหาบางประการของชุมชน สมาชิกภายในของชุมชน ไม่สามารถตกลงกันเองได้ จำเป็นต้องช่วยเหลือแนะนำจากบุคคลภายนอก ซึ่งบทบาทนี้จะตกอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ

นอกจากบทบาทดังกล่าวแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังจะต้องทำงานเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลืออบรม หรือเป็นวิทยากรในบางเรื่องด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก : 27-28) กล่าวว่า การที่ผู้บริหารจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ต้องพัฒนาตนเองและกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) การสร้างศรัทธาในตนเอง ผู้บริหารต้องพยายามพัฒนาตนเองให้ชุมชนได้เกิดความศรัทธาร่วมกันปฏิบัติงาน เช่น การศึกษาหาความรู้ให้เป็นผู้รอบรู้ ปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณลักษณะนิสัย คุณธรรม ให้เป็นที่ยอมรับและชุมชนปรารถนา

2) การร่วมกันสร้างศรัทธาให้สถาบัน ผู้บริหารต้องพัฒนาโรงเรียนให้ชุมชนมีความภูมิใจและเชื่อมั่นในการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้า มีชื่อเสียง มีคุณภาพ นักเรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถ ตรงตามหลักสูตรและสังคมต้องการ สภาพของโรงเรียนร่มรื่นเป็นปัจจุบัน ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้า เป็นต้น

3) การสร้างความสนิทสนมกับชุมชน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการสร้างความสนิทสนมกับชุมชน ด้วยการให้เวลาต้อนรับ ให้บริการด้วยความเต็มใจยิ่ง ไปร่วมงานช่วยเหลือพัฒนาชุมชนเป็นประจำ รวมทั้งการไปเยี่ยมเยียนชุมชนหรือผู้ปกครองที่ประสบโชค ดีหรือประสบทุกข์ภัย

4) การเสริมสร้างเกียรติคุณของชุมชน ผู้บริหารจะต้องให้เกียรติแก่ชุมชนหรือคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน เช่น การต้อนรับ การเชิญชวนร่วมงาน การกล่าวคำยกย่อง การมอบเกียรติบัตรและประกาศเกียรติคุณเป็นประจำ

5) การจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างหลากหลายและเป็นประจำ โดยยึดหลักมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก มุ่งเน้นความร่วมมือมากกว่าการต้องการทรัพย์สินมาพัฒนาโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว

6) การร่วมกันประชาสัมพันธ์โรงเรียน ผู้บริหารต้องถือว่าหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์งานให้ชุมชนทราบ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่มีโอกาสและต่อเนื่องตลอดเวลา จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามบทบาทมากยิ่งขึ้น

สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ (2542 : 292-293) กล่าวว่า ในการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1) การศึกษาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ในด้าน โครงสร้างทางวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ ทรัพยากร เจตคติ ความเชื่อและปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน

2) การจัดวางแผนดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3) การส่งเสริมบุคลากรของโรงเรียนให้มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

4) การประชาสัมพันธ์โรงเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง ตามหลักการประชาสัมพันธ์

5) การจัดให้มีการเยี่ยมชมชุมชน เพื่อรับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชนในการดำเนินงานของโรงเรียน

6) การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนตามความเหมาะสม

7) การจัดบริหารชุมชนในด้านต่าง ๆ

8) การแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนและสนับสนุนคณะกรรมการศึกษาได้แสดงบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกฎหมายให้มากที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำ ผู้แก้ปัญหา และกำหนดรูปแบบหรือแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะต้องศึกษาสภาพของชุมชนให้เข้าใจ และผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มาก โดย คอยกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียน และส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนออกไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน เพื่อความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.8 ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานสำคัญงานหนึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 46) ได้กำหนดขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ 5 งานดังนี้

- 1) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- 2) การให้บริการแก่ชุมชน
- 3) การร่วมกิจกรรมของชุมชน
- 4) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
- 5) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

2.8.1 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

กิติมา ปรึคคิลล (2532 : 253) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะเป็นการให้ข้อมูลแก่ประชาชนให้ทราบถึงกิจการของโรงเรียนหรือข่าวสารภายในโรงเรียน

สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ (2542 : 441) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการสร้างความผูกพันทางใจที่ดีต่อกันระหว่างหน่วยงานหรือสถาบัน กับกลุ่มประชาชนเป้าหมาย โดยคำนึงถึงประชาคมดีเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 47) ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะเป็นการเสนอให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนหรือได้ทราบข่าวสารของโรงเรียนเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน

การประชาสัมพันธ์โรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับโรงเรียน หลักการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีหลักดังนี้ (กิติมา ปรึคคิลล, 2532 : 253)

- 1) ผู้ร่วมงานจะต้องเข้าใจเป้าหมายและหน้าที่ของโรงเรียนในการให้การศึกษาอย่างแจ่มแจ้ง
- 2) ผู้ทำงานประชาสัมพันธ์จะต้องทราบกฎหมายระเบียบต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ทางการศึกษาที่ตนมีอยู่
- 3) โครงการประชาสัมพันธ์ต้องครอบคลุมชุมชนทั้งหมด

4) ต้องมีแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และรับฟังข้อเสนอจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาปรับปรุงแผนงาน

5) ผลสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน ขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของประชาชนที่มีต่อโรงเรียน

6) ความสนใจและทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการศึกษา จะทราบได้โดยการอาศัยข่าวสารที่ถูกต้องเท่านั้น

7) โครงการประชาสัมพันธ์ จะได้ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับขวัญของคณะครูเป็นสำคัญ

8) โครงการประชาสัมพันธ์โรงเรียนควรควบคุมกิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียน ตามอัตราส่วนที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 ข : 101) ได้กำหนด แนวทางการดำเนินงานการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ไว้ดังนี้

1) วางแผนการประชาสัมพันธ์โดยกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม

2) จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์หลาย ๆ วิธีให้ครอบคลุมงานของโรงเรียนและกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

3) ประเมินผลการประชาสัมพันธ์ เพื่อนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียนสามารถดำเนินการได้หลายวิธีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 47-48)

1) จัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน

2) จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ประจำโรงเรียน เพื่อให้บริการแก่ผู้มาติดต่อกับทางโรงเรียน

3) จัดเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนทางสื่อมวลชนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ออกรายการทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หรือลงข่าวหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

4) จัดประชุมผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและรับฟังข้อเสนอแนะ

5) จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู หรือสมาคมศิษย์เก่า และเชิญผู้ปกครองนักเรียนศิษย์เก่ามาเป็นสมาชิก เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมของสมาคมและประชาสัมพันธ์โรงเรียน